

Чому в слона довгий хобот

У давні-предавні часи, любі мої, слон не мав хобота. Замість нього стирчав лише чорнуватий, завбільшки з черевик, опуклий ніс, що ним можна було погойдувати збоку вбік, проте нічого не можна було ухопити. І жив тоді слон, а точніше — слоненя, страх яке цікаве, бо постійно ставило безліч запитань. Мешкало воно в Африці й набридало всім жителям цього континенту своєю ввічливою допитливістю.

Зокрема, хотіло довідатись у своєї довготелесої тітки страусихи, чому пір'я на її хвості росте саме так; за це дебела тітонька кóпнула племінника могутньою лапою. Крім того, воно випитувало у свого високорослого дядечка жирафа, чому його шкура плямиста; за це той дошкульно хвицнув малого твердучим копитом.

Однак і це не остудило за́палу слоненяти. І воно з'ясовувало у своєї товстелезної тітки бегемотихи, чому в неї очі червоні, за що огрядна тітонька боляче стусонула його масивною ногою. А ще цікавивсь у свого кошлатого дядечка павіана[38], чому дині на смак саме такі, за що той дав йому потиличника дужою волохатою лапою.

Та й це не заспокоїло слоненяти. Питання виникали з будь-якої причини, хоч би що він бачив або чув, або чіпав, або нюхав, або мацав, і численні родичі — усі оті дядьки й тітки — немилосердно лупцювали малого.

І це не вгамувало слоненяти!

Якось одного погожого ранку, напередодні рівнодення[39], цей жадібний до всього нового та незвіданого малюк поставив собі нове мудроване питання, яке досі його чомусь аніскілечки не турбувало. Отже, він запитав:

— А що їсть на обід крокодил?

Нараз усі злякано сахнулися, голосно шикнувши: "Тс-с-с-с!"; і негайно на слоненя посипався невпинний град штурханів.

Цього разу йому перепало більше, ніж зазвичай. Опісля воно підійшло до тернового куща, в гущавині якого сиділа пташка колоко́ло[40], й, зітхнувши, мовило:

— Била мене мати, бив батько, від рідні теж частенько перепадало на горіхи через мою надмірну ввічливу допитливість, проте мені все ще кортить дізнатися, що ж їсть на обід крокодил?

А пташка колоколо співчутливо вирекла:

— Іди до вкритих деревами-лихоманками[41] берегів величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо — там і дізнаєшся.

Уже наступного ранку, коли від рівнодення, що минуло точно в строк, навіть згадки не лишилося, це доскіпливе слоненя набрало по сто фунтів[42] бананів (дрібних, із червонуватою шкіркою), цукрової тростини (довгої, з пурпурною корою) та сімнадцять днів (зеленуватих, хрустких) і попрощалося з дорогою ріднею:

— Бувайте. Я вирушаю до величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо, береги якої вкриті деревами-лихоманками, аби дізнатися, що їсть на обід крокодил.

Ну, родичі, звичайно, не пошкодували для нього чергової порції штурханів, так би мовити, "на доріжку", хоча воно якнайввічливіше просило своїх тіток і дядьків особливо не перейматись.

Отож дещо пошарпане, але нітрохи не здивоване слоненя рушило в путь, час від часу закусюючи динями та роняючи собі під ноги шкурки,

адже підбирати їх було нічим. Воно прямувало від міста Греймстаун до міста Кімберлі, а звідти — до країни імператора Хама[43], потім — далі, зі сходу на північ, продовжуючи уминати дині; й нарешті підійшло до берегів величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо, оточеної деревами-лихоманками, про які розповідала пташка колоколо.

А зараз, мої любі, не зайве вам повідомити, що до цього самого тижня, дня, години і хвилини це допитливе слоненя жодного разу не бачило крокодила, ба навіть не знало, як він виглядає. Тож його переповнювала жагуча цікавість.

Першим, кого зустрів мандрівник, був двобарвний скелястий пітон[44], який обвився навколо кругляка.

— Вибачте, — дуже чемно озвалося слоненя, — чи ви не бачили десь у цих краях крокодила?

— Чи не бачив я крокодила? — насмішкувато хмикнув аспид. — А що тебе ще цікавить?

— Якщо ваша ласка, — просяяв наш герой, — то чи не підкажете, що він їсть на обід?

У відповідь змії напрочуд швидко сповз із кам'яної брили і вліпив йому щигля важелезним, наче залізний ланцюг, лускатим хвостом.

— Дива та й годі! — отетеріло слоненя. — Бо били мене за мою допитливість і тато з мамою, і дядько, і тітка, я вже мовчу про іншу свою тітку — бегемотиху, і про іншого свого дядька — павіана; а тут, схоже, починається те саме.

Відтак воно побажало на все добре двобарвному скелястому пітону, допомогло йому знову обвитися навколо кругляка й пішло далі, вкотре побите, але зовсім не здивоване, продовжуючи смакувати дині та

роняючи собі під ноги шкурки, адже підбирати їх — пам'ятаєте? — було нічим; поки не здибало щось, що здалося йому колодою, яка лежала на міліні величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо, оточеної деревами-лихоманками.

Та насправді, любі мої, це був крокодил, який раптово моргнув одним оком — ось так.

— Перепрошую, — дуже ґречно озвалося слоненя, — а ви, ви не бачили десь у цій місцевості крокодила?

Рептилія блимнула другим оком і наполовину витягла свого хвоста з мулу.

— Підійди ближче, малюче, — прохрипів крокодил. — Власне, навіщо це тобі знати?

— Перепрошую, — чемно відповіло слоненя, про всяк випадок делікатно позадкувавши, — але била мене мати, бив батько, я вже не згадую моєї довгов'язої тітоньки страусихи і мого височенного дядька жирафа — мастаків штурхатись, а також моєї гладкої тітки бегемотихи та мого кошлатого дядька павіана й у тому числі двобарвного, з важелезним, наче залізний ланцюг, лускатим хвостом, скелястого пітона, який стрівся мені вище по берегу ось нещодавно і б'ється болючіше за всіх інших; тож якщо вам усе одно, то вельми не хотілося б одержати чергову прочуханку.

— Та все ж підійди, крихітко, — лагідним голосом гнув своє хитрун, — бо річ у тім, що я і є крокодил.

На підтвердження цих слів він залився крокодилячими сльозами.[45]

Слоненяті дух захопило від радості, й воно притьма стало навколішки, вигукнувши:

— То це я вас стільки часу шукаю! Чи не будете ви такі ласкаві сказати, що ви їсте на обід?

— Підсунься ще ближче, маля, — почулось із каламуті, — я шепну тобі на вушко.

Нічого не підозрюючи, слоненя нахилилося майже впритул до зловонної гострозубої пащі, а крокодил ухопив його за маленького носа, який до цього самого тижня, дня, години і хвилини був не більшим за черевик, хоча й набагато кориснішим.

— Гадаю, — хижо — ось так! — процідив крізь зуби крокодил, — гадаю, що сьогодні на перше в мене буде слонятинка!

Звісно, мої любі, такий розвиток подій не влаштовував слоненя, і воно насилу вичавило через ніс — ось так:

— Пуздідь беде! Беді бодяче!

Несподівано на березі вигулькнув двобарвний скелястий пітон зі словами:

— Шановний юний друже, якщо ти притьмом щосили не смикнешся, то, на мою думку, твоє знайомство з оцим шкіряним саквояжем (так він, любі мої, назвав крокодила) сумно скінчиться в отій зовсім непрозорій річці, не встигнеш і оком кліпнути.

Двобарвні скелясті пітони завжди розмовляють у такій пишномовній манері.

Тоді слоненя всілось на маленькі задні ніжки й почало тягнути, тягнути, тягнути, а його ніс-черевик поволі витягувався. Проте і крокодил не відпускав здобичі, невблаганно відступаючи у воду, спінену, ніби збиті вершки, ударами могутнього хвоста, й теж тягнув, тягнув, тягнув...

Ніс слоненяти мало-помалу видовжувався; воно розчепірило всі свої чотири ніжки, впираючись із останніх сил, і тягнуло, тягнуло, тягнуло, а його ніс ставав дедалі довшим. Крокодил же продовжував люто гилити хвостом, наче веслом, та й собі тягнув, тягнув, тягнув... І що дужче він тягнув, то більше розтягувався багатостраждальний ніс слоненяти, якому було неймовірно боляче.

Раптом бідаха відчув, що ноги зрадницьки ковзають по мокрому піску, і нещасний вискнув крізь ніс, який устиг досягти майже п'яти футів:

— Це вже зададто для беде!

Тут нагодився двобарвний скелястий пітон, який спритно обмотався подвійним вузлом навколо задніх ніг слоненяти, буркнувши для порядку:

— Нерозважливий і недосвідчений мандрівнику, нам варто серйозно піднатужитись, інакше не виключено, що цей самохідний військовий корабель із броньованою палубою (так він, мої любі, назвав крокодила) надовго зіпсує твою майбутню кар'єру.

Двобарвні скелясті пітони завжди розмовляють у такій пишномовній манері.

Тож нині тягнув змій, тягнуло слоненя і тягнув крокодил, та перевага була не на його боці, тому врешті-решт довелось йому відпустити жертву, а сам він з оглушливим плюскотом, що рознісся вздовж усієї Лімпопо, шубовснув на глибину.

Слоненя ж як стояло, так і сіло, боляче забившись, однак передовсім щиро подякувало нежданому рятівникові. А потім воно заходилося біля свого страдницького витягнутого носа: обгорнуло його щойно зірваним листям бананів та занурило у воду величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо, аби остудити.

— Навіщо ти це робиш? — здивувався пітон.

— Вибачте, — зніяковіло слоненя, — але мій ніс втратив попередню форму, і я чекаю, щоб він зменшився.

— О, довго тобі чекати! — мугикнув змій. — Ні, ви подумайте, наскільки дехто не розуміє власного зиску![46]

А сердега просидів ось так аж три доби, вряди-годи скошуючи очі на ніс у терплячому очікуванні, та марно. Далі — більше, через цю пригоду слоненя стало ще й косооким.

Ви, любі мої, звісно, здогадалися, що крокодил витягнув йому носа у справжнісінький хобот, який тепер мають усі слони.

Третього дня прилетіла муха й куснула його у плече, і слоненя, самé того не усвідомлюючи, змахнуло набридливу комаху кінчиком хобота.

— Ось перша користь! — зауважив двобарвний скелястий пітон. — Ти ж не міг зробити щось подібне своїм колишнім носом? А зараз спробуй-но підживитись.

І слоненя, саме того не усвідомлюючи, зірвало хоботом чималий жмут трави, начисто обтрусило її об передні ноги й сунуло прямісінько до рота.

— Ось друга користь! — наголосив двобарвний скелястий пітон. — Хіба ж годився для чогось такого твій колишній ніс? Між іншим, тобі часом не здається, що сонце надто припікає?

— Здається, — погодилося слоненя, і, саме того не усвідомлюючи, зачерпнуло хоботом трохи мулу з берега величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо й ляпнуло ним собі на голову, звідки прохолодна волога багнюка стекла йому за вуха.

— Ось третя користь! — задоволено хихикнув двобарвний скелястий пітон. — Чи справився б із чимось таким отой колишній ніс? Ну, а як щодо того, аби знову отримати від когось на горіхи?

— Перепрошую, — знітилося слоненя, — але я зовсім не люблю таких горіхів.

— А як треба буде, намнеш комусь боки? — під'южив його двобарвний скелястий пітон.

— О, це я залюбки! — повеселішало слоненя.

— Еге, — констатував двобарвний скелястий пітон, — ти ще переконаєшся, що твій ніс буде вельми корисним для подібних речей.

— Дякую, — сказало слоненя, — я запам'ятаю. Схоже, мені варто негайно рушати додому до моїх дорогих родичів і спробувати.

Тож воно почимчикувало через Африку до рідної домівки, мотаючи та виляючи своїм хоботом. Коли малому хотілося фруктів, він знімав їх просто з дерев, замість того щоб чекати, поки плоди самі впадуть, як це було раніше. Коли вирішував підживитися травою, зривав її просто з землі, замість того щоб падати на коліна, як це було досі. Коли надокучали мухи, виламував гілку й обмахувався нею, ніби віялом; коли пекло сонце, робив собі на голову вологий компрес. Коли ж ставало нудно брести африканськими просторами, співав хоботом пісень, а ті мелодії лунали дзвінкіше, ніж кілька духових оркестрів.

Завжди тримаю при собі

Шістьох чудових слуг.

Вони розказують мені

Про все, що є навкруг.

Якщо потрібно, кличу їх,

За йменнями їх зву,

А звати вірних слуг моїх:

Що? Де? Коли? Хто? Як? Чому?

Я посилаю слуг моїх

На Захід і на Схід,

На Південь, Північ, де лиш сніг

Та океанський лід.

Відтак спочинок їм даю,

Рукам їх і ногам.

Нагодувавши, напою

Й берусь до праці сам.

Слоненя навмисне збочило з основного шляху в пошуках гладкої бегемотихи (хоч саме ця не була йому родичкою), і трішки, щоб лише впевнитися, що змій мав рацію стосовно хобота, пововтузило її. Решту часу воно підбирало динні шкурки, які вимушено розкидало по дорозі до Лімпопо, — адже батьки виховали його охайною товстошкірою тваринкою.

Врешті, одного пізнього вечора слоненя повернулось до своїх близьких і, завбачливо згорнувши хобот калачиком, промовило:

— Здоровенькі були! Як ся маєте?

Побачивши небожа, всі родичі неймовірно зраділи:

— А йди-но, голубчику, сюди! Зараз одержиш прочуханку за твою нестерпну ввічливу допитливість.

— Овва! — хитрувато примружилось слоненя. — Не думаю, що ви, на відміну від мене, щось у цьому пётраєте[47]; я вам це миттю доведу.

Затим слоненя розгорнуло свого хобота, і одразу два дорогих братики беркицьнули шкереберть.

— Щоб нам удавитися бананами! — вражено вигукнули вони. — Де ти навчивсь такої штуки і що ти утнув зі своїм носом?

— Отримав нового від крокодила на берегах величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо, — чесно відповіло слоненя. — Я поцікавився щодо його обіднього меню, а він подарував мені цю обнову.

— Потворний ніс, — презирливо скривився кошлатий дядечко павіан.

— Ваша правда, — не заперечив племінник. — Зате вельми корисний.

І взявши кудлатого дядька за волохату лапу, жбурнув його до осинового гнізда.

Словом, розходилося наше слоненя не на жарт. Ох і завдало воно добрячого перцю всім неабияк здивованим дорогим родичам, аж їм жарко стало! Зокрема, вискубло своїй довготелесій тітці страусисі пір'я

на хвості; ухопило свого рослого дядечка жирафа за задню ногу і проволокло його через тернові кущі; гаркнуло на свою огрядну тітоньку бегемотиху й напустило їй бульбашки у вуха, коли вона дрімала у воді після їди; тільки пташки колоколо навіть кінчиком хобота не зачепило.

Не дивно, що невдовзі його найближчі родичі один за одним спішно подалися до вкритих деревами-лихоманками берегів величної сіро-зеленої каламутної річки Лімпопо, аби й собі одержати у крокодила нові носи.

Відтоді, мої любі, всі слони, яких ви коли-небудь зустрінете, та й ті, яких ви ніколи не побачите, мають такі самі хоботи, що й невгамовне допитливе слонення.

Дівча маленьке — відчайдух[48] —

Вона цікава вкрай,

Їй десять тих мільйонів слуг

Щодня, як є, подай!

Спочити їм немає де,

Улітку і взиму...

Мільйонам Як? Мільйонам Де?

Мільйонам Що? й Чому?